

SCHOONHEID IS EEN VLOEK

Eka Kurniawan

*Schoonheid is
een vloek*

Vertaald uit het Indonesisch door
Maya Sutedja-Liem en Sven Aalten

Lebowski Publishers, Amsterdam 2016

Voor deze vertaling ontving Maya Sutedja-Liem een werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

De vertalers danken Ing Lwan Taga-Tan voor haar kritisch commentaar, waarvan ze dankbaar gebruik hebben gemaakt.

Oorspronkelijke titel: *Cantik Itu Luka*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Penerbit PT Gramedia Pustaka Utama, 2002

© Eka Kurniawan, 2002

© Vertaling uit het Indonesisch: Maya Sutedja-Liem en Sven Aalten, 2016

© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, Amsterdam 2016

© Vertaling van het fragment uit *Don Quixot*: Barber van der Pol

Omslagontwerp: Dog and Pony Amsterdam

Auteursfoto: © Dwianto Wibowo

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 3032 9

ISBN 978 90 488 3033 6 (e-book)

NUR 302

www.lebowskipublishers.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

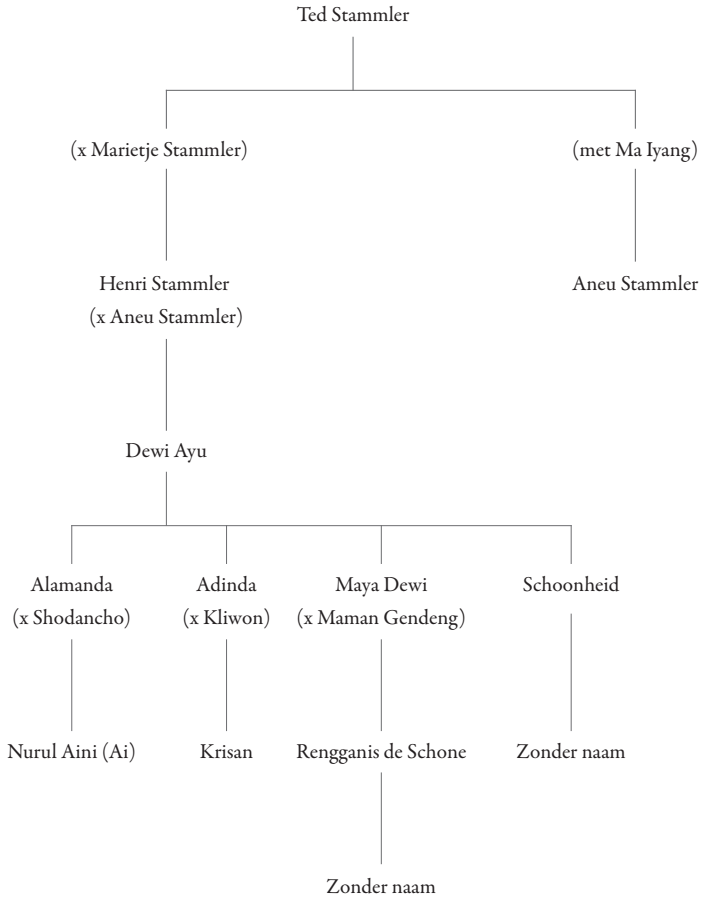
Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Nadat hij zijn harnas heeft schoongemaakt, het bovenste gedeelte daarvan omgevormd tot een sterke helm, zijn paard en hemzelf een nieuwe naam verschaft, beseft hij dat het enige wat hem nog rest is op zoek gaan naar een vrouw aan wie hij zijn vorstelijke liefde kan schenken; hij weet dat een strijder zonder een vrouw niets anders is dan een boom zonder vrucht en loof, een lichaam zonder ziel.

– Miguel de Cervantes Saavedra, *Don Quixot*

Stamboom

Op een namiddag tijdens een weekeinde in maart stond Dewi Ayu op uit haar graf, na eenentwintig jaar dood te zijn geweest. Een herdersjongen schrok wakker uit zijn middagdutje onder een frangipaniboom, plaste in zijn broek van angst en schreeuwde, en zijn vier schapen renden in alle windrichtingen weg tussen de grafstenen en de houten grafplanken, alsof een tijger in hun midden was losgelaten. Het begon allemaal met wat gestommel in het oude graf met een naamloze grafplank te midden van het kniehoge gras, dat de mensen kenden als het graf van Dewi Ayu. Ze was op twee- en vijftigjarige leeftijd gestorven en kwam – na eenentwintig jaar lang dood te zijn geweest – weer tot leven. Sindsdien wist niemand meer hoe ze haar leeftijd moesten berekenen.

De mensen uit de buurt van het kerkhof kwamen op het naamloze graf af nadat de herdersjongen had rondgebazuind wat er aan de hand was. Met de punten van hun sarongs opgerold, hun kinderen in hun armen dragend, bezems meesjouwend, en sommigen zelfs besmeurd met modder, dromden ze in groepjes bij elkaar achter de sierkersenstruiken en jathropabomen en in de nabijgelegen tuinen met bananenbomen. Niemand durfde dichterbij te komen, iedereen bleef slechts luisteren naar het lawaai in het oude graf, alsof ze in een kring rond de medicijnverkoper stonden, zoals ze elke maandag op de markt deden. Ze genoten zichtbaar en vol verwondering, onbezorgd over het feit dat dit iets was waar ze van zouden griezelen als ze alleen waren geweest. Ze hoopten zelfs een beetje op een wonder in plaats van wat ordinair lawaai uit een oud graf, want die

vrouw onder de grond was tijdens de oorlog een prostituee van de Japanners geweest en van die mensen zeiden de *kyai*, de geestelijk leiders, dat zij – eenmaal besmeurd met zonden – vast nog in hun graf zouden worden gekweld. Dat lawaai was vast en zeker het geluid van de zweepslagen van de martelengelen, oersaai, dus hoopten ze op iets wonderbaarlijkers.

En dat wonder, dat kwam als iets opzienbarends! Het oude graf kwam in beweging en barstte open, het zand werd – alsof het van onderen omhoog werd geblazen – alle kanten op geslingerd, met een kleine storm en aardbeving als gevolg, waardoor ook het gras en de grafplank door de lucht vlogen. Achter het gordijn van zand en gras stond de gedaante van een oprijzende oude vrouw, onhandig en geïrriteerd, nog altijd in een lijkwade gehuld, alsof zij en haar lijkwade pas één nacht in het graf hadden gelegen. De mensen reageerden hysterisch en namen nog chaotischer dan de schapen de benen: hun geschreeuw weerkaatste tegen de veraf gelegen heuvels. Eén vrouw wierp haar baby in de struiken, een vader wiegde in plaats van zijn kind een bananenstam in zijn armen. Twee mannen tuimelden in een sloot, weer anderen lagen bewusteloos langs de kant van de weg en één man rende aan een stuk door vijftien kilometer ver.

Dit alles aanschouwend kon Dewi Ayu alleen maar hoestend en verbaasd constateren dat ze midden op de begraafplaats stond. Ze had de twee bovenste touwen van de lijkwade al losgemaakt en haalde er nog twee bij haar voeten los om vrij te kunnen lopen. Haar haren waren wonderlijk genoeg door blijven groeien waardoor ze, eenmaal uit de lijkwade losgeschud, in de avondwind wapperden en langs de grond streken, glanzend als zwarte wieren in de rivier. Maar haar gezicht was stralend wit, haar huid gerimpeld, en haar ogen kwamen schitterend tot leven in haar oogkassen om de mensen die nog achter de struiken stonden op te nemen, waarna de helft van hen de benen nam en de andere helft het bewustzijn verloor. Dewi Ayu mopperde dat de mensen hadden gezondigd door haar levend te begraven.

De eerste aan wie ze dacht was haar baby, die vanzelfsprekend geen baby meer was. Eenentwintig jaar geleden stierf ze, twaalf dagen na de geboorte van een lelijk meisje, zo lelijk dat de vroedvrouw niet zeker wist of ze te maken hadden met een kind of met een hoopje uitwerpselen – aangezien de uitgangen waar baby's en uitwerpselen vandaan komen slechts twee centimeter van elkaar af liggen. Maar het kindje bewoog zich en glimlachte, zodat de vroedvrouw uiteindelijk wel moest geloven dat het echt om een baby ging. Ze zei tegen de moeder, die uitgeput op bed lag en haar kindje niet wenste te zien, dat haar baby al geboren was, gezond en met een vriendelijke uitstraling.

'Een meisje, hè?' vroeg Dewi Ayu.

'Ja,' zei de vroedvrouw, 'net als de vorige drie.'

'Vier dochters en allemaal even mooi, ik zou een eigen bordeel moeten hebben,' zei Dewi Ayu met een volmaakt geërgerde toon. 'Zeg me, hoe knap is mijn jongste telg?'

De baby, stevig gewikkeld in een doek in de armen van de vroedvrouw, begon te huilen en tegen te stribbelen. Terwijl een andere vrouw de kamer in en uit liep om de vuile met bloed besmeurde doeken op te halen en de nageboorte weg te gooien, liet de vroedvrouw Dewi Ayu's vraag onbeantwoord omdat ze onmogelijk kon zeggen dat de baby, die toch echt op een hoopje zwarte poep leek, een mooie baby was. In een poging de vraag te ontwijken, zei ze: 'Je bent een oude vrouw; ik weet niet zeker of je je baby kunt zogen.'

'Ja, dat is zo. Mijn melk is opgemaakt door mijn vorige drie kinderen.'

'En door honderden mannen.'

'Honderdtweeënzeventig mannen. De oudste was tweeënnegentig jaar oud, de jongste twaalf jaar, een week nadat hij zijn besnijdenis had gevierd. Ik weet me ze allemaal heel goed te herinneren.'

De baby begon weer te huilen. De vroedvrouw zei dat ze een min moest vinden voor de kleine meid. Als die er niet was, dan moest ze aan koemelk zien te komen, of hondenmelk of als het niet anders

kon muizenmelk. ‘Ja, ga maar,’ zei Dewi Ayu. Een pechvogel van een meid, dacht de vroedvrouw terwijl ze naar het deerniswekkende gezicht van de baby keek. Ze kon het gezichtje niet eens beschrijven, ze kon zich enkel indenken dat het op een klein monster leek, een vloek van de hel. Het hele babylijfje was pikzwart, alsof het levend was verbrand, en had een vorm die nergens op leek. Ze kon bijvoorbeeld niet met zekerheid zeggen of de neus van de baby echt een neus was, omdat die eerder op een contactdoos leek dan op iets wat zij van kind af aan als neus had gekend. Het mondje van de baby deed denken aan de sleuf in een spaarvarken en haar oren hadden veel weg van de handvatten van een pan. Ze wist zeker dat er in heel de wereld geen lelijker wezen bestond dan deze arme kleine meid, en als zij God was geweest, dan had ze de baby liever dood laten gaan dan haar in leven te laten. De wereld zal haar genadeloos veel kwaad doen.

‘Arm kind,’ zei de vroedvrouw voordat ze eropuit ging om een min te zoeken.

‘Inderdaad, arm kind,’ zei Dewi Ayu terwijl ze zich onrustig in haar bed draaide. ‘Ik heb alles gedaan om je dood te laten gaan. Ik had eigenlijk een granaat in moeten slikken en die in mijn buik uit elkaar laten spatten. Kleine pechvogel, net als criminelen zijn pechvogels moeilijk uit te roeien.’

Aanvankelijk deed de vroedvrouw haar best om het gezichtje van de baby voor iedereen verborgen te houden, zo ook voor de buurvrouwen die langskwamen. Maar toen ze zei dat ze melk nodig had vochten de burens om het hardst om de baby te zien. Het was voor iedereen die Dewi Ayu kende altijd een plezier geweest om haar schattige dochttertjes te zien. De vroedvrouw was niet opgewassen tegen de invasie van mensen die het doekje over het gezichtje van de baby opzijschoven, maar toen de mensen het gezichtje zagen en schreeuwden van afschuw, glimlachte ze en wreef hen onder de neus dat ze nog had getracht het helse gezichtje te verbergen.

Toen de ergste schrik was weggeëbd, en nog voordat de vroed-

vrouw vertrok, stonden de mensen er nog altijd, met een idiote uitdrukking op hun gezicht alsof ze hun geheugen hadden verloren.

‘Ze moesten haar maar van kant maken,’ zei een vrouw die als eerste bevrijd was van de acute amnesie.

‘Dat heb ik al geprobeerd,’ zei Dewi Ayu terwijl ze binnenkwam. Ze droeg een verkreukelde duster en om haar middel had ze een doek gewikkeld. Haar haren zaten vreselijk in de war, alsof ze zich had ontworsteld uit een stierengevecht.

De mensen keken haar vol medelijden aan.

‘Is ze niet knap?’ vroeg Dewi Ayu.

‘Ehm, ja.’

‘Er bestaat geen gruwelijkere vervloeking dan mooie dochters te moeten baren in een wereld vol mannen die net zo onzedelijk smerig zijn als honden die achter loopse teefjes aanlopen.’

Niemand reageerde, de mensen keken haar alleen maar aan, vol spijt over hun leugen. Rosinah, een jong meisje uit de bergen dat niet kon spreken en al jaren voor Dewi Ayu had gezorgd, bracht haar naar de badkamer, waar ze een bak met warm water had klaargezet. Daar dompelde Dewi Ayu zich in en waste zich met zwa-velzeep, geholpen door het stomme meisje, dat het haar van haar meesteres waste met aloë vera-olie. Het meisje leek de enige te zijn die zich geenszins van haar stuk liet brengen door de lelijke baby. Rosinah schrobde de rug van haar meesteres met puimsteen, sloeg een handdoek om haar heen en maakte de badkamer schoon nadat Dewi Ayu de ruimte had verlaten.

Iemand probeerde wat levendigheid in de zwaarmoedige stemming te brengen en zei tegen Dewi Ayu: ‘Je moet de baby een goede naam geven.’

‘Ja,’ zei Dewi Ayu. ‘Haar naam is Schoonheid.’

‘Och,’ de mensen slaakten een kreet, om haar op beschamende wijze op andere gedachten proberen te brengen.

‘Of Vloek, misschien?’

‘Mijn god, noem haar niet zo.’

‘Nou, dan heet ze Schoonheid.’

De mensen keken verloren rond nadat Dewi Ayu naar haar kamer was vertrokken om zich aan te kleden. Ze konden elkaar alleen nog maar verdrietig aankijken bij de gedachte dat een meisje met een contactdoos op haar pikzwarte gezicht de naam Schoonheid zou dragen. Een schandaal.

Hoe het ook zij, het was waar dat Dewi Ayu had geprobeerd haar kindje te doden, zodra ze ontdekte dat ze weer in verwachting was. Al was ze zelf al een halve eeuw oud, de verschijnselen waren haar bekend. Net als bij haar andere kinderen wist ze ook deze keer niet wie de vader was, maar anders dan bij haar andere kinderen wenste ze helemaal niet dat het kindje zou leven. Dus pakte ze de vijf pillen paracetamol die ze van een verpleger had gekregen en nam die met een halve liter soda in, bijna voldoende om zichzelf van kant te maken, maar haar baby bleef in leven, zo bleek. Ze bedacht een andere manier. Ze riep de vroedvrouw die later het kindje uit haar schoot zou halen bij zich en vroeg haar het kindje te doden door een kleine houten staaf in haar baarmoeder te steken. Twee dagen en twee nachten lang had ze bloedingen; het houten staafje kwam in stukken uit haar schoot tevoorschijn, maar haar baby bleef groeien. Ze had nog zes andere methoden toegepast om het kindje aan haar wil te onderwerpen, alle tevergeefs, totdat ze de moed liet zakken en haar beklag deed: ‘Dit is een ware vechtster, ze wil de strijd winnen die haar moeder nooit heeft gewonnen.’

Dus liet Dewi Ayu haar buik verder groeien, vierde een ritueel in de zevende maand en liet het kindje geboren worden, al weigerde ze het te zien. Ze had eerder drie dochters gebaard, alle drie waren even mooi, als een drieling waarvan de een later werd geboren dan de andere. Dewi Ayu was niet langer onder de indruk van zulke baby's, die volgens haar op etalagepoppen leken, en ze was er zeker van dat dit kindje er niet veel anders uit zou zien. Ze had het mis, en had nog geen idee hoe lelijk haar jongste dochter was. Zelfs toen haar buurvrouwen achter haar rug tegen elkaar fluisterden dat het

kind het product was van een ongebreidelde kruising tussen een aap, een kikker en een leguaan, vermoedde ze niet dat ze haar baby bedoelden. Ook toen de vrouwen vertelden dat die nacht in de bossen de wilde honden hadden gehuild en uilen kwamen aangevlogen, beschouwde zij dat niet als een slecht voorteken.

Na zich te hebben aangekleed ging Dewi Ayu weer liggen en dacht hoe vermoeiend alles eigenlijk was: vier baby's ter wereld brengen en zelf meer dan een halve eeuw leven. Vervolgens kwam ze tot een naargeestig spiritueel inzicht, namelijk, dat als haar kindje niet wilde sterven, dan haar moeder maar dood moest, want dan hoefde ze haar baby niet te zien opgroeien. Ze stond op en waggelde naar de deur, waar ze bleef staan en haar buurvrouwen, die nog altijd in groepjes over haar baby fluisterden, goed in zich opnam. Rosinah kwam uit de badkamer tevoorschijn en ging naast haar staan, want ze had goed door dat haar meesteres haar iets zou opdragen.

'Koop voor mij een lijkkleed,' zei Dewi Ayu. 'Ik heb deze verdomde wereld vier dochters geschonken. Het moment is aangebroken dat mijn begrafenisstoet voorbijkomt.'

De vrouwen schreeuwden en keken Dewi Ayu met een idiote uitdrukking op hun gezicht aan. Het is onbehoorlijk om een lelijk kind ter wereld te brengen, maar het kindje dan zomaar achterlaten is nog veel onbehoorlijker. Maar dat spraken ze niet uit; in plaats daarvan probeerden ze Dewi Ayu haar voornemen om op een stompzinnige manier dood te gaan uit het hoofd te praten. Ze vertelden verhalen van mensen die meer dan honderd jaar bleven leven; Dewi Ayu was veel te jong om te sterven.

'Als ik tot mijn honderdste in leven blijf,' zei ze opzettelijk beheerst, 'dan zou ik acht kinderen op de wereld zetten. Dat is veel te veel.'

Rosinah verliet het huis en kocht voor Dewi Ayu een kraakhelder wit lijkkleed dat ze onmiddellijk aantrok, maar dat volstond niet om haar direct van het leven te beroven. Terwijl de vroedvrouw door het dorp trok, op zoek naar een vrouw die het kindje melk zou kunnen

geven (ze had direct in de gaten dat haar zoektocht tevergeefs zou zijn, waardoor ze het kindje uiteindelijk spoelwater van gewassen rijst gaf), lag Dewi Ayu rustig op haar bed met het lijkkleed over haar lichaam gedrapeerd, in eigenaardige afwachting van de komst van een engel die haar ziel zou komen halen.

Toen de periode van rijstewater voorbij was en Rosinah het kindje koemelk van het merk Beruang te drinken gaf, lag Dewi Ayu nog altijd op haar bed en verbood iedereen met Schoonheid haar kamer binnen te komen. Al snel verspreidde het verhaal van de lelijke baby en haar moeder die in een lijkkleed gewikkeld sliep zich als een dodelijke epidemie, en bracht niet alleen mensen uit de buurt in beweging maar zelfs uit de meest afgelegen dorpen van het district, om te komen kijken naar iets waarvan men zei dat het leek op de geboorte van een heilige, waarbij ze het gehuil van wilde honden vergeleken met de ster die tijdens de geboorte van Jezus door de Magiërs gezien werd, en de in het lijkkleed gewikkelde moeder met de vermoeide Maria. Vergezochte vergelijkingen.

Angstig als kleine meisjes bij het aaien van een tijgerwelp in een dierentuin poseerden de vrouwen voor een rondtrekkende fotograaf met de lelijke baby, nadat ze hetzelfde hadden gedaan met Dewi Ayu, die nog altijd op haar slaapplaats lag met een mysterieuze kalmte over zich, en zich totaal niet stoorde aan de genadeloze herrie. Een aantal mensen met ongeneeslijke ziekten kwam in de hoop de baby aan te kunnen raken, maar ze werden door Rosinah afgeweerd uit angst dat al die ziektekiemen het kleintje zouden besmetten. In plaats daarvan zette Rosinah emmers klaar met het badwater waarin Schoonheid was gebaad. Andere mensen kwamen voor nuttige adviezen waarmee ze winst uit hun onderneming hoopen te kunnen krijgen, of voor een beetje geluk aan de goktafel. Voor dat alles had Rosinah, het meisje zonder spraak dat als kindermisje zo adequaat handelde, donatiebussen klaargezet die al snel overvol raakten met papiergeld. Anticiperend op de mogelijkheid dat Dewi Ayu werkelijk zou doodgaan, had het meisje handig van die zeld-

zame gelegenheid gebruikgemaakt om aan geld te komen, zodat ze zich geen zorgen hoefde te maken of ze koemelk zou kunnen kopen of om een toekomst alleen met de baby, aangezien de drie zussen van Schoonheid nog steeds niet langs waren geweest.

Maar aan alle herrie kwam snel een einde, zodra de politie arriveerde met een kyai, die in dit alles ketterij zag. De kyai voer zelfs uit tegen Dewi Ayu en dwong haar haar beschamende praktijken te staken en haar lijkwade af te doen.

‘Als je een prostituee vraagt uit de kleren te gaan,’ zei Dewi Ayu met een spottende blik in haar ogen, ‘kun je maar beter het geld bij je hebben om haar te betalen.’

De geestelijke vertrok onmiddellijk, vergevingsgebedjes preventend, en liet zich nooit meer zien.

En weer was het Rosinah die niet onder de indruk was van alle waanzin die Dewi Ayu uithaalde: het werd steeds duidelijker dat alleen zij de vrouw volledig begreep. Lang voordat Dewi Ayu had geprobeerd om het kindje in haar baarmoeder te doden had ze al gezegd dat ze er genoeg van had om kinderen te krijgen, later begreep Rosinah als eerste dat Dewi Ayu in verwachting was en al snel een kind zou baren. En ze kreeg gelijk. Als Dewi Ayu hetzelfde tegen haar buurvrouwen had gezegd, wier geroddel erger was dan het gehuil van wilde honden, dan zouden ze alleen smalend hebben gelachen en haar woorden als onzin hebben weggewuifd. Stop met je hoererij en je zult niet meer zwanger worden, zouden ze zeggen. Onder ons gezegd: dit kun je tegen een andere prostituee zeggen, maar niet tegen Dewi Ayu. Zij had haar drie (nu vier) kinderen nooit als straf voor haar prostitutie gezien. Dat ze geen vader hebben, zei ze, is alleen omdat ze echt geen vader hebben, en niet omdat zij niet wist wie hun vaders waren, en al helemaal niet omdat ze nooit met een kerel voor de *penghulu*, het adatshoofd, had gestaan. Ze geloofde eerder dat haar kinderen duivelskinderen waren.

‘De duivel heeft net zo weinig te doen als de goden en de Heer,’ zei ze. ‘Zoals Maria de zoon van de Heer heeft gebaard en de twee

vrouwen van Pandu godenzonen baarden, zo werd mijn baarmoeder een plek waar de duivel zijn zaad neerwierp, en ik baarde duivelskinderen. Ik heb er genoeg van, Rosinah.’

Zoals zo vaak deed Rosinah niets anders dan glimlachen. Het meisje kon geen woorden uitbrengen, slechts wat onbetekenend gemurmel, maar een glimlach schonk ze graag. Dewi Ayu was zo op die glimlach gesteld dat ze haar een keer een olifantskindje noemde, want hoe boos een olifant ook is, hij zal altijd blijven glimlachen, zoals je zelf kunt zien wanneer het circus aan het eind van het jaar in de stad is. Met haar eigen gebarentaal, die niet onderwezen werd op een school voor mensen zonder spraak maar die je rechtstreeks van Rosinah zelf moest leren, vroeg het meisje aan Dewi Ayu waarom ze genoeg had van haar kinderen. Ze had niet eens twintig kinderen, terwijl Gandari honderd Kaurawas ter wereld had gebracht. Dat was voldoende om Dewi Ayu te doen schateren; ze hield van Rosinah's kinderlijke gevoel voor humor en bleef lachen, al had ze kunnen tegenwerpen dat Gandari haar honderd kinderen niet een voor een geboren had laten worden, maar een klomp vlees had gebarnd waaruit honderd kinderen voortkwamen.

Rosinah bleef onverstoord haar werk doen. Ze verzorgde de baby, ging tweemaal per dag de keuken in en deed elke ochtend de was, terwijl Dewi Ayu haast onbeweeglijk in bed bleef liggen, precies als een lijk dat wacht totdat de mensen het graf hebben gegraven. Natuurlijk ging dat niet de hele tijd zo. Als ze honger had, stond ze op en ging eten. Ook ging ze elke morgen en elke avond naar de badkamer. Maar daarna wikkelde ze zich opnieuw in de lijkwade, ging liggen in een kaarsrechte houding met haar beide handen op haar buik gevouwen, haar ogen dichtgeknepen en met een flauwe glimlach om haar lippen. Wanneer burens naar binnen probeerden te gluren deed Rosinah pogingen hen weg te jagen, wat nooit lukte, en de mensen bleven vragen waarom Dewi Ayu niet voor zelfmoord koos. Terwijl ze hierop normaal gesproken een sarcastisch antwoord zou hebben gegeven, bleef Dewi Ayu nu roerloos liggen.

De dood waarop ze had gewacht kwam uiteindelijk op de twaalfde dag na de geboorte van de lelijke Schoonheid. De tekenen van haar dood manifesteerden zich vanaf de ochtend (ze overleed in de namiddag), nadat Dewi Ayu tegen Rosinah had gezegd dat ze niet haar naam op een grafplank vermeld wilde hebben, maar een grafschrift met haar eigen geschreven tekst: 'Ik bracht vier kinderen ter wereld, en ik ging heen.' Rosinahs gehoor werkte uitstekend, ze kon lezen en schrijven, en zo schreef ze Dewi Ayu's boodschap volledig op, maar haar verzoek werd geweigerd door Kyai Jahro, de imam van de moskee die de begrafenis zou leiden, omdat hij in Dewi Ayu's wens een idiote poging zag die haar zonden slechts zou vergroten; en zo besloot hij dat de vrouw geen enkele tekst op haar grafplank zou krijgen.

Die avond vond een buurvrouw die door het raam naar binnen gluurde Dewi Ayu in net zo'n vredige staat als waarin de burens haar de laatste dagen hadden aangetroffen. Er was slechts één verschil: er hing de geur van borax in haar kamer. Rosinah had het goedje in een bakkerij gekocht en Dewi Ayu had zich met het conserveringsmiddel – dat mensen soms ook als ingrediënt voor de vleesballetjes in de bamisoep gebruiken – ingesmeerd. Rosinah had de vrouw met haar doodobsessie laten begaan. Zelfs al zou Dewi Ayu haar hebben opgedragen een kuil te graven en haar levend te begraven, ze zou de opdracht hebben uitgevoerd en alles als de vrolijke uiting van de humor van haar meesteres laten voltrekken. Maar zo zag de bemoeizuchtige gluurster het niet. De buurvrouw stormde het huis binnen, in de overtuiging dat Dewi Ayu over de schreef was gegaan.

'Luister goed, hoer, jij die met al onze mannen naar bed bent gegaan,' zei ze vol wrok. 'Als jij dood wilt, ga dan dood, maar je hoeft je lichaam niet te conserveren, want slechts op een rottend lichaam zijn wij niet jaloers.' Ze gaf Dewi Ayu's lichaam een duw, waarop het opzij rolde. Dewi Ayu werd niet wakker.

Rosinah ging naar binnen en gebaarde dat Dewi Ayu dood was. 'Is deze hoer dood?'

Rosinah knikte.

‘Dood?’ Toen toonde de vrouw haar ware gezicht; aanstellerig als ze was barstte ze in huilen uit, alsof het haar eigen moeder was die dood was gegaan, en zei tussen het snikken door: ‘Acht januari vorig jaar was de mooiste dag van mijn leven. Op die dag vond mijn man geld onder de brug, ging daarmee naar het bordeel van Mama Kalong en ging naar bed met deze hoer. Vervolgens kwam hij thuis, en die dag was de enige dag waarop hij aardig tegen mij en onze kinderen deed en niemand van ons sloeg.’

Rosinah keek haar met een spottende blik in haar ogen aan, alsof ze wilde zeggen: je stelt je zo aan dat iederéén je wel een klap zou willen verkopen. Ze joeg de zeurpiet weg, om haar het nieuws te laten verspreiden dat Dewi Ayu was overleden. Er was geen lijkkleed meer nodig, want dat had ze twaalf dagen eerder al gekocht; ze hoefde Dewi Ayu niet te wassen, want ze had zich al gewassen; ze had zelfs haar lichaam al geconserveerd. ‘Als ze had gekund,’ zei ze tegen Kyai Jahro, ‘dan had ze voor zichzelf willen bidden.’ Kyai Jahro staarde de stomme vrouw vol haat aan en zei dat hij zich niet waardig achtte om voor het lijk van een hoer een gebed te brengen, en al helemaal niet om het te begraven. ‘Nu ze dood is,’ zei Rosinah in haar gebarentaal, ‘is zij geen hoer meer.’

Kyai Jahro gaf zich uiteindelijk gewonnen en leidde Dewi Ayu’s begrafenisplechtigheid.

Totdat haar dood was ingetreden, waarvan niemand kon geloven dat die zo snel was gekomen, had ze haar baby werkelijk nooit gezien. De mensen zeiden dat ze zichzelf gelukkig mocht prijzen, omdat iedere moeder ontzettend verdrietig zou zijn met de geboorte van zo’n lelijk kind. Dan zou ze niet in alle rust hebben kunnen sterven en was ze een kleine onrustzaaier op de begraafplaats geworden. Alleen Rosinah was er niet van overtuigd dat Dewi Ayu verdrietig zou zijn geweest als ze haar baby zou hebben gezien, want ze wist dat ze juist mooie baby’s haatte. Ze zou bijzonder gelukkig zijn geweest als ze had geweten hoeveel haar jongste dochter verschilde van haar

drie andere dochters; maar ja, dat wist ze niet. Omdat het stomme meisje altijd gehoorzaam was geweest aan haar meesteres had ze de dagen voor haar dood niet de noodzaak gevoeld om de kleine aan haar moeder te tonen, terwijl Dewi Ayu, als ze het gezicht van de baby had gezien, misschien haar dood had uitgesteld, tenminste voor enkele jaren.

‘Onzin, de dood is een aangelegenheid van God,’ zei Kyai Jahro.

‘Ze wilde twaalf dagen geleden dood en zij ging dood,’ gebaarden de handen van Rosinah, die de koppigheid van haar meesteres had geërfd.

Overeenkomstig de wil van de overledene werd Rosinah voogd van de ongelukkige baby. Zij was het ook die de vergeefse moeite deed een telegram naar Dewi Ayu’s drie dochters te sturen met het bericht dat hun moeder was overleden en zou worden begraven op de algemene begraafplaats Budi Dharma. Geen van de drie dochters liet zich zien; de begrafenisplechtigheid vond de volgende morgen plaats in een ongekende uitbundigheid, zoals men in Halimunda in de jaren ervoor en daarna niet had meegemaakt. Dat kwam voornamelijk omdat bijna alle mannen die het bed met Dewi Ayu hadden gedeeld haar uitgeleide deden, met een lichte kus op jasmijnbloemen die ze vervolgens uitstrooiden over de hele route waarlangs de doodskist werd gedragen. De vrouwen of geliefden van die mannen stonden massaal achter hen langs de kant van de weg en keken met resterende jaloezie toe, omdat ze wisten dat die smerige mannen nog om die vrouw zouden vechten als ze nog eenmaal met haar zouden kunnen slapen, ook al was ze nu al een miezerig lijk geworden.

Rosinah liep achter de lijkstaf aan, die werd gedragen door vier mannen uit het dorp. De baby sliep vast in haar armen, beschermd door het uiteinde van de zwarte doek die ze over haar hoofd droeg. De aanstellerige buurvrouw liep naast haar met een mandje bloemblaadjes. Rosinah deed telkens een greep in de mand en strooide de bloemen in de lucht, samen met muntjes die onmiddellijk buitgemaakt werden door kleine kinderen die onder de kist door renden,

het risico lopend in de sloot te belanden of onder de voet te worden gelopen door de menigte in de rouwstoet.

Dewi Ayu werd begraven in een hoekje van de begraafplaats, dicht bij de graven van andere ongelukkigen; zo had Kyai Jahro het met de doodgraver afgesproken. Op die plaats werd ooit een brute rover uit de koloniale tijd begraven, naast een krankzinnige moordenaar en enkele communisten; nu kwam er een prostituee bij. De mensen geloofden dat die ongelukkigen niet in vrede konden sterven en dat vanuit hun graven de herrie van foltering en horens zou zijn; dan was het verstandiger om hen verre te houden van de graven van vrome mensen die in vrede dood wilden zijn, om in alle rust door de wormen opgevreten te worden en weg te rotten, om vervolgens zonder al te veel rumoer de liefde te bedrijven met de hemelnimfen.

Zodra de uitbundige ceremonie was beëindigd was men Dewi Ayu vergeten. Vanaf die dag bezocht niemand meer haar graf, zelfs Rosinah en Schoonheid niet. Ze lieten het graf verkommeren, geteisterd door de zeestormen, bedolven onder de troep die uit de frangipanibomen viel en overwoekerd door olifantsgras. Alleen Rosinah had een overtuigend argument waarom ze het graf van Dewi Ayu niet schoonmaakte. 'Omdat wij alleen het graf van dode mensen schoonmaken,' zei ze tegen de lelijke baby, met gebaren die de baby natuurlijk niet begreep.

Misschien klopte het wel dat Rosinah over de gave beschikte om de toekomst te kunnen voorspellen. Een bescheiden gave, overgeleverd door wijze mensen uit het verleden. Ze kwam vijf jaar geleden voor het eerst in de stad met een door reumatiek gekwelde oude vader, een zandgraver uit de bergen, toen ze pas veertien jaar oud was. Ze zochten Dewi Ayu op in haar kamer in het bordeel van Mama Kalong. Aanvankelijk werd Dewi Ayu's aandacht niet getrokken door het meisje, maar door haar vader, een oude man met een haviksneus, zilverkleurige krullen, gerimpelde huid zo donker als koper, en vooral door de bijzonder voorzichtige wijze waarop hij

liep, alsof zijn beenderen bij de lichtste aanraking naar alle kanten uiteen zouden vallen. Dewi Ayu herkende hem onmiddellijk en zei: 'Jij kunt er niet genoeg van krijgen hè, oudje? We hebben twee nachten geleden nog de liefde bedreven.'

De oude man glimlachte verlegen, als een jonge jongen die zijn vriendinnetje ziet, en knikte. 'Ik wil in jouw armen sterven,' zei hij. 'Ik zal je niet betalen, maar geef je dit stomme meisje. Ze is mijn dochter.'

Dewi Ayu keek het meisje niet-begrijpend aan. Rosinah stond niet ver van haar vandaan en glimlachte vriendelijk naar haar. Toen was ze nog zo mager, zo in haar kanten jurk die duidelijk te groot was voor haar lichaam. Ze was blootsvoets en had haar golvende haar samengebonden met een elastiekje. Ze had een fijne huid, zoals de meeste meisjes uit de bergen, haar gezicht was eenvoudig en rond, met slimme ogen, een kort neusje en volle lippen. Dewi Ayu had geen idee wat ze aan zo'n meisje had en ze keek de oude man opnieuw aan.

'Ik heb zelf al drie dochters, dus wat moet ik met dit kind beginnen?' vroeg ze.

Ze kan lezen en schrijven, ook al kan ze niet praten, zei de vader. Mijn drie kinderen kunnen allemaal lezen en schrijven, en ook praten, zei Dewi Ayu lachend. Maar de oude man hield stug vol dat hij in Dewi Ayu's armen wilde slapen en doodgaan, en haar wilde betalen met zijn dochter die niet kon praten. Ze kon alles met zijn dochter doen. 'Je kunt een prostituee van haar maken en haar hele leven lang geld met haar verdienen,' zei de oude man, 'en als geen enkele man haar wil, kun je haar voor mijn part in stukken hakken en haar vlees op de markt verkopen.'

'Ik weet niet of ook maar iemand haar vlees zou willen eten,' antwoordde Dewi Ayu.

De oude man wilde zich niet gewonnen geven, en op den duur begon hij te zeuren als een kindje dat zijn plas niet kan ophouden. Het was niet dat Dewi Ayu niet aardig wilde zijn en de oude man

niet enkele aangename uren in bed wilde bezorgen, maar ze was werkelijk in de war gebracht door het vreemde voorstel, zodat ze telkens van de oude man naar het stomme kind keek, totdat het kind om een stuk papier en potlood vroeg en schreef: 'Ga met hem naar bed, want hij gaat binnenkort dood.'

Dus ging Dewi Ayu met de oude man naar bed, niet zozeer om de onzinnige ruil te bekrachtigen, maar omdat het meisje suggereerde dat de oude man dood zou gaan. Ze worstelden in bed terwijl het stomme meisje buiten de kamerdeur op een stoel zat te wachten, een tas vol kleren omarmend die haar vader had meegenomen. Het bleek dat Dewi Ayu niet zoveel tijd nodig had, en ze gaf eerlijk toe dat ze niets voelde, behalve wat gekriebel tussen haar benen. 'Alsof er een libel aan mijn navel krabt,' zei ze. De man greep haar wild en zonder enige omhaal, alsof er een bataljon Nederlandse militairen in aantocht was met de opdracht genadeloos aan te vallen; hij bewoog zich vrij, zonder aan zijn reumatiek te denken. Zijn haast wierp weldra vruchten af toen hij met stotend lichaam een kort gekerm liet horen. Eerst beschouwde Dewi Ayu de stoten als die van een man die de inhoud van zijn ballen loosde, maar het bleek meer dan dat: de oude man had ook zijn ziel uitgestoten. Hij stierf in haar omhelzing, zijn dolk nog overeind en vochtig.

Ze begroeven hem stilletjes in hetzelfde hoekje waar Dewi Ayu later ook begraven zou worden. Hoewel Rosinah nooit het graf van haar meesteres schoonmaakte, maakte ze stevast aan het eind van de vastenmaand tijd om het graf van haar vader te bezoeken. Ze verwijderde dan wat gras en sprak zonder overtuiging een gebed uit. Dewi Ayu nam het stomme meisje mee naar huis, niet zozeer omdat ze het meisje als vergoeding voor de trieste nacht zag, maar omdat zij geen vader, moeder of andere familieleden meer had. Ik kan haar in ieder geval als gezelschap thuis gebruiken, dacht ze toen, om 's avonds mijn hoofdhaar te ontluizen en het huis te bewaken wanneer ik naar het bordeel ga.

Tegen haar verwachting in trof Rosinah helemaal geen druk huis

aan, maar een eenvoudig huis waar een heel serene sfeer hing. De muren waren crèmekleurig en hadden zo te zien al jarenlang geen verfbeurt gekregen; de ruiten waren stoffig, de gordijnen oud en de keuken leek nauwelijks in gebruik, behalve om een kan met koffie te maken. De enige goed onderhouden ruimtes waren de badkamer, waarin een groot bad naar Japans model stond, en de slaapkamer van de eigenares. De eerste dagen bewees Rosinah een deugdelijk meisje te zijn. Terwijl Dewi Ayu heel de middag bleef slapen, verfdde Rosinah het huis, maakte de vloer schoon, zeemde de ramen met zaagsel dat ze van een houtzagerij haalde, verving de gordijnen en begon ook aan de tuin, die weldra vol stond met allerlei soorten bloemen. Wanneer de avond viel werd Dewi Ayu voor het eerst in tijden wakker van de geur van kruiden uit haar keuken; ze genoten samen van het avondeten voordat Dewi Ayu het huis verliet. Rosinah stoorde zich totaal niet aan alle zorg die het huis nodig had, maar wel vroeg ze zich af waarom alleen zij tweeën in het huis woonden. Dewi Ayu kende de handgebaren van het stomme meisje nog niet, dus zette Rosinah haar vraag op papier: 'Je zei toch dat je drie kinderen had?'

'Dat klopt,' zei Dewi Ayu. 'Ze gingen het huis uit zodra ze wisten hoe ze de broek van een man moesten openritsen.'

Rosinah herinnerde zich die woorden toen Dewi Ayu jaren later verklaarde dat ze niet meer zwanger wilde worden en zei dat ze genoeg had van kinderen krijgen. Ze zaten in de late middag dikwijls te praten bij de keukendeur, terwijl ze toekeken hoe de kippen die Rosinah was gaan houden in de grond wroetten. Alsof ze Scheherazade was vertelde Dewi Ayu talrijke fantastische verhalen waarvan het merendeel ging over haar prachtige dochters. Op die wijze sloten ze een intieme vriendschap met elkaar, en toen Dewi Ayu de baby in haar baarmoeder op verschillende manieren probeerde te doden ondernam Rosinah geen enkele poging om haar tegen te houden. Het was zelfs zo dat toen Dewi Ayu tekenen van moedeloosheid gaf, Rosinah zich de wijze vrouw toonde door de prostituee het volgende te gebaren: 'Bid om een lelijke baby.'

Dewi Ayu keek naar haar om en antwoordde: ‘Ik heb jaren geleden mijn geloof in het gebed verloren.’

‘Het hangt af tot wie je het gebed richt,’ zei Rosinah glimlachend. ‘Sommige goden blijken wat aan de zuinige kant te zijn.’

Voorzichtig begon Dewi Ayu te bidden. Ze bad wanneer ze er ook maar aan dacht: in de badkamer, in de keuken, onderweg en zelfs wanneer een vette kerel bezig was op haar lichaam te zwemmen. Ze sprak telkens de volgende woorden uit: ‘Wie ook maar mijn gebed hoort, God of de duivel, engel of de gevallen engel, laat mijn kind lelijk zijn.’ Ze begon zelfs te denken aan alles wat lelijk was. Ze dacht aan een duivel met hoorns, met slagstanden als van een wild zwijn, en hoe fijn het zou zijn om zo’n baby te krijgen. Toen ze op een dag naar een contactdoos keek, beeldde ze zich in dat de neus van haar baby er zo uit zou zien. Ze fantaseerde dat de oren van haar kind op de handvatten van een pan zouden lijken, de mond op de gleuf in een spaarpot en het haar op een bezem. Ze sprong op van blijdschap toen ze een heel vieze hoop uitwerpselen in het toilet zag liggen, en vroeg zich af of ze niet zoiets als baby kon baren, met een komodohuid en schildpaddenbenen. Dewi Ayu’s verbeelding kende geen grenzen, terwijl de baby in haar buik bleef groeien.

Het hoogtepunt vond plaats tijdens de zevende volle maan van haar zwangerschap, toen ze in het bijzijn van Rosinah in rozenwater baadde. Dat is de nacht waarin je een wens kunt uitspreken over je toekomstige kind, en zijn of haar gezicht op een kokosnoot tekent. De meeste moeders zouden het gezicht van Drupadi, of Shinta, of Kunti of welke knappe figuur uit het wajangspel ook hebben getekend. Als je een zoon wenste, tekende je Yudistira, Arjuna of Bima. Maar Dewi Ayu – waarschijnlijk de eerste ter wereld en daarom zou ze zelfs tot haar dood de uitkomst niet weten – tekende met houtskool een afzichtelijke baby. Ze hoopte dat haar kindje niet op wie of wat dan ook zou gaan lijken, behalve misschien op een wild zwijn of een aap. Dus tekende ze een eng monster zoals ze nog nooit had gezien, noch zou zien voordat de mensen haar lichaam begroeven.

Uiteindelijk zag ze Schoonheid toch, na eenentwintig jaar, op de dag van haar herrijzenis.

Het was al tegen de avond toen het onverwachts hard ging regenen en stormen ten teken van de wisseling van het jaargetijde. In de heuvels huilden de *ajak*, de wilde honden; hun schelle gehuil overtrof de muezzin, die de mensen – zonder al te veel resultaat – tot het avondgebed in de moskee bijeenriep. De mensen waren niet graag buitenshuis wanneer het stortregende, laat staan met het gehuil van de wilde honden in de verte, en al helemaal niet nu er een drijfnaat, spookachtig figuur in lijkwade op de dorpswegen rondwaarde.

Het was nogal ver van de algemene begraafplaats naar haar huis, maar de motortaxichauffeurs reden hun motoren nog liever de sloot in om daarna zelf de benen te nemen dan dat ze Dewi Ayu naar huis brachten. Geen enkel minibusje wilde stoppen. Ook de kraampjes en winkels langs de kant van de weg waren opzettelijk gesloten, de ramen en de deuren van de huizen zaten stevig op slot. Er was op Dewi Ayu na niemand op straat, zelfs geen zwervers of geesteszieken. Er waren slechts vlermuizen die zich terwijl de storm beukte met veel moeite voortbewogen, en zo nu en dan werd ergens een gordijn opengeschoven, de bleke gezichten van angstige mensen tonend.

Dewi Ayu beefde van de kou en honger. Ze probeerde enkele keren aan te kloppen bij mensen die haar waarschijnlijk nog kenden, maar die hielden zich liever gedeisd, als ze al niet in zwijm waren gevallen. Ze was daarom maar al te blij toen ze vanuit de verte haar huis herkende, dat nog in dezelfde staat verkeerde als vroeger, voordat de mensen haar onder de grond stopten. De omheining, over de hele breedte met bloeiende bougainville en chrystanten aan de uiteinden, gaf het huis een vredige uitstraling achter het regengordijn, beschenen door de warme gloed van de lamp op het terras. Ze miste Rosinah heel erg en hoopte dat het avondeten voor haar klaarstond. Enkel die gedachte al maakte haar gehaast, waardoor haar lijkwade losliet en zowat door de storm werd weggerukt, haar

naakte lichaam tonend. Maar met haar handen greep ze het lijkkleed vast en wikkelde het opnieuw om haar lichaam. Ze verlangde er eveneens naar haar vierde dochter te zien, ongeacht hoe ze eruitzag. De mensen hebben gelijk wanneer ze zeggen dat een langdurige slaap iemand van gedachten kan doen veranderen, zeker wanneer die slaap eenentwintig jaar heeft geduurd.

Een jong meisje zat alleen op de veranda onder het bleke licht van een schemerlamp, op de plek waar Dewi Ayu en Rosinah vroeger dikwijls tegen de avond hun tijd doorbrachten met de jacht op hoofdluizen; ze zat er alsof ze op iemand zat te wachten. Aanvanke-lijk zag Dewi Ayu haar aan voor Rosinah, maar zo gauw ze voor haar stond, wist ze dat zij het meisje niet kende. Ze gilte zelfs bijna toen ze de angstwekkende verschijning zag, alsof die persoon zeer ernstige brandwonden had opgelopen. Een gemene gedachte vertelde haar dat ze niet op de wereld was teruggekeerd maar in de hel beland. Toch was ze nuchter genoeg om te beseffen dat dat lelijke monster niemand anders was dan een meelijwekkend meisje; ze was al lang blij dat ze eindelijk iemand was tegengekomen die niet hard wegliep bij het zien van een oude vrouw met een lijkkleed om, midden in de stortregen. Natuurlijk wist ze nog niet dat zij haar dochter was, zoals ze ook niet wist dat er eenentwintig jaren waren verstreken. Om een eind te maken aan haar verwarring probeerde Dewi Ayu het meisje aan te spreken.

‘Dit is mijn huis,’ legde ze uit, ‘hoe heet jij?’

‘Schoonheid.’

Dewi Ayu barstte in een onbeschoft lachen uit, totdat ze plots de hele situatie begreep. Ze ging op de andere stoel zitten, met tussen haar en het meisje in een tafel waarop een geel tafelkleed lag en een kop koffie van het meisje stond.

‘Het is net als bij een koe die opmerkt dat haar kalfje ineens kan rennen,’ zei Dewi Ayu beduusd, voordat ze beleefd vroeg of ze het kopje koffie dat op tafel stond mocht nemen, en het in één teug leegdrank. ‘Ik ben je moeder,’ zei ze, vol trots dat haar dochter er

precies zo uitzag als ze had gehoopt. Als het die dag niet had geregend, ze geen honger had gehad en de maan helder had geschinen, dan had ze heel graag het dak op willen rennen om een vreugdedans te doen.

Het meisje keek niet op en zei niet eens iets.

‘Wat doe je hier ’s avonds op het terras?’ vroeg Dewi Ayu.

‘Ik wacht tot mijn Prins komt,’ zei het meisje uiteindelijk, nog steeds zonder op te kijken. ‘Om mij te verlossen van de vloek van dit lelijke gezicht.’

Sinds ze beseftte dat niemand zo lelijk was als zij, was ze geobsedeerd door de schone prins. Rosinah had pogingen gedaan haar naar de burens mee te nemen, maar zelfs toen ze nog maar een baby in een draagdoek was, wilde niemand hen ontvangen, uit angst dat de kinderen de hele dag zouden schreeuwen en huilen, en bejaarde mensen direct koortsig zouden worden en twee dagen later overlijden. Overall waar ze kwam werd ze geweerd, en toen het tijd werd dat Schoonheid naar school ging, werd ze nergens toegelaten. Rosinah had eens geprobeerd een gunst te vragen aan een schoolhoofd die zich naar het bleek eerder tot het stomme meisje aangetrokken voelde dan tot de lelijke kleine meid en Rosinah schaamteloos probeerde te verleiden in zijn afgesloten kantoor. De wijze Rosinah dacht bij zichzelf dat voor alles een uitweg bestond. Als zij haar maagdelijkheid moest verliezen om Schoonheid op school te krijgen, dan zou ze dat op welke manier dan ook doen. Zo zat ze die morgen naakt op de draaistoel van het schoolhoofd en bedreef gedurende drieëntwintig minuten de liefde onder het gezoem van de ventilator, maar ze had het die keer aan het verkeerde eind: Schoonheid werd toch niet tot de school toegelaten, want dan zouden de andere kinderen niet meer komen.

Vastberaden besloot Rosinah haar zelf thuis les te geven, in elk geval in rekenen en lezen. Maar voordat Rosinah haar ook maar iets kon leren, werd ze verrast door het besef dat de kleine meid de lokroepen van de gekko feilloos kon tellen. Ze was nog meer verrast

toen ze op een avond ontdekte dat het meisje een stapel boeken van haar moeder tevoorschijn haalde en er hardop uit voorlas, zonder dat iemand haar de letters van het alfabet had geleerd. Er was iets niet in de haak met deze wonderbaarlijke gebeurtenissen, die waren begonnen toen Rosinah vol verbazing had geconstateerd dat het meisje kon praten. Ze probeerde het meisje te bespieden, zonder resultaat. Het meisje kwam nooit verder dan de omheining van het huis, er kwam nooit iemand bij hen langs, zij zag nooit iemand behalve Rosinah, de stomme vrouw die met haar handen sprak. Toch wist ze alle voorwerpen, zichtbaar of onzichtbaar, feilloos te benoemen en zelfs namen te geven aan de kat, de *tijtjak*, de kippen en de eenden, die in de buurt van hun huis rondzwierven.

Buiten al die wonderbaarlijke dingen was ze nog altijd een meelijwekkend, rampzalig lelijk meisje. Rosinah zag haar regelmatig achter het gordijn naar de mensen op straat staan gluren of naar haar kijken wanneer ze weg moest voor boodschappen, alsof ze wilde vragen of ze mee mocht. Vanzelfsprekend had Rosinah er nooit iets op tegen gehad om haar mee te nemen, maar het was steeds de kleine meid zelf die weigerde en met haar deerniswekkende stem zei: 'Nee, dan zal die mensen voor de rest van hun leven de eetlust vergaan.'

Ze ging vroeg in de morgen het huis uit wanneer de andere mensen nog niet uit bed waren, behalve de groentehandelaren die zich naar de markt haastten of de boeren die zich naar hun land haastten, of de vissers die zich terug naar huis haastten, te voet of op de fiets, maar die mensen konden haar in de schemering van de ochtend niet zien. Dat was de juiste tijd voor haar om kennis te maken met de wereld, met de vleermuizen die naar hun nesten terugvlogen, met de spreuwen die op de top van de amandelboom ontwaakten, met de luid kraaiende hanen, met de vlinders die uit hun cocons ontpopten, wegvlogen en op een kelk van de hibiscus neerstreken, met de kat die zich op een mat uitstreckte, met de geuren uit de keuken van de buren, met het lawaai van machines die in de verte aangezet werden, met de preken die ergens uit de radio weerklonken

en vooral met Venus, die in het oosten schitterde en waarvan ze vanuit de schommel aan een tak van de blimbingboom kon genieten. Rosinah wist niet eens dat het schitterende lichtje Venus heette, maar Schoonheid kende haar goed, zo goed was ze bevriend met de astrologische wonderen en de sterrenbeelden in het heelal.

Zodra de dageraad aanbrak, trok ze zich terug in het huis zoals het kopje van een schildpad die zijn verstoorders schuwt want schoolkinderen bleven altijd voor het hek staan in de hoop haar te kunnen zien, vol nieuwsgierigheid turend naar de deur en de ramen van het huis. Hun ouders hadden enge verhalen verteld over de griezelige Schoonheid die in dat huis woonde en klaarstond hun hoofden af te hakken als straf voor ondeugendheid en hen levend te verslinden als straf voor het zeuren: al die verhalen waren voldoende om de kinderen een obsessie te bezorgen en tegelijkertijd hun interesse te wekken om haar in levenden lijve te zien en te bewijzen dat dat griezelige spook echt bestond. Het lukte hen nooit om haar te zien, want meestal verscheen Rosinah meteen met een omgekeerde bezemsteel in haar handen waarna de kinderen wegrenden, het stomme meisje beledigingen toeschreeuwend. Niet alleen kinderen bleven voor het hek staan in de hoop Schoonheid te zien, maar ook moeders die in *betjaks* voorbijreden, strekten even hun hals om haar gezichtje vluchtig te kunnen aanschouwen, evenals mensen op weg naar hun werk en herders die hun schapen hoedden.

Maar 's avonds kwam Schoonheid naar buiten, wanneer de kinderen niet meer hun huis uit mochten en ouders door hun kinderen in beslag werden genomen, en er alleen vissers waren die zich naar de zee spoedden met roeispanten en netten op hun schouders. Dan zat ze op een stoel op de veranda met een glas koffie naast zich. Wanneer Rosinah haar vroeg wat ze zo 's avonds op de veranda deed, antwoordde Schoonheid zoals ze haar moeder had geantwoord: 'Wachten op de komst van mijn Prins om mij te verlossen van de vloek van mijn lelijke gezicht.'

'Arm kind,' zei haar moeder die avond, de eerste keer dat ze elkaar

ontmoetten. ‘Je zou eigenlijk moeten dansen van geluk voor zo’n geschenk. Kom, we gaan naar binnen.’

Dewi Ayu kreeg wederom het onthaal à la Rosinah, waarbij de stomme vrouw onmiddellijk warm water in haar oude bad deed, compleet met zwavel en puimsteen, en met stukjes sandelhout en siri-bladeren, waardoor Dewi Ayu verfrist aan tafel verscheen. Rosinah en Schoonheid keken toe hoe gulzig Dewi Ayu at, alsof ze een inhaalslag maakte voor de voorbijgegangene eenentwintig jaar zonder voedsel. Ze verorberde twee hele makrelen met graat en al, een kom soep en twee borden met rijst. Ze dronk een soort heldere bouillon met klein gesneden zwaluwvogelnestjes. Ze at sneller dan de twee vrouwen die haar gezelschap hielden. Na de maaltijd – haar buik borrelde en uit haar achterste kwam er telkens gepruttel dat klonk als ingehouden scheetjes – vroeg ze, terwijl ze haar mond met een servet schoonveegde: ‘Zo, en hoelang was ik dood?’

‘Eenentwintig jaar,’ antwoordde Schoonheid.

‘Sorry dat het zo lang heeft geduurd,’ zei Dewi Ayu berouwvol, ‘er was geen wekker in het graf.’

‘Vergeet er de volgende keer niet eentje mee te nemen,’ zei Schoonheid aandachtig, ‘en vergeet dan ook geen klamboe.’

Dewi Ayu lette niet op Schoonheids woorden, die zij met een hoog sopraanstemmetje had uitgesproken, en ging verder: ‘Dit moet wel verwarrend overkomen: ik sta pas na eenentwintig jaar op uit mijn graf, terwijl die langharige pief die aan het kruis stierf er slechts drie dagen over deed om te herrijzen.’

‘Heel erg verwarrend,’ zei Schoonheid. ‘Stuur de volgende keer eerst een telegram.’

Dewi Ayu kon het stemmetje niet langer negeren. Na lang gepeins meende ze een vijandige toon in de opmerkingen van haar dochter te bespeuren. Ze keek in haar richting, maar het lelijke meisje schonk haar een glimlach – die eigenlijk meer op de grijns van een Chinese draak leek – alsof ze wilde zeggen dat ze met haar opmerkingen geen bijbedoelingen had, behalve om oprecht te waar-

schuwen dat Dewi Ayu de volgende keer niet lichtzinnig moest handelen. Dewi Ayu keek naar Rosinah alsof ze een bondgenote zocht, maar de stomme vrouw glimlachte alleen maar, volkomen uitdrukkingloos.

‘Je bent ineens al veertig jaar oud, Rosinah. Nog even en je bent oud en gerimpeld.’ Terwijl ze dat zei lachte Dewi Ayu zachtjes, in een poging de sfeer wat te verlichten.

‘Als een kikker,’ zei Rosinah in gebarentaal.

‘Als een komodovaraan,’ zei Dewi Ayu.

De twee vrouwen keken naar Schoonheid, in afwachting op wat ze zou zeggen, en dat wachten duurde niet lang.

‘Zoals ik,’ zei Schoonheid. Kort en beangstigend.

Enkele dagen lang kon Dewi Ayu de aanwezigheid van het irritante monster in haar huis negeren omdat de komst van haar oude vrienden, die haar verhaaltjes over de dodenwereld wilden horen, haar in beslag nam. Zelfs Kyai Jahro, die jaren eerder haar begrafenisplechtigheid met weezin had verzorgd en Dewi Ayu met dezelfde walging behandelde als waarmee een klein meisje wormen behandelt, kwam naar haar toe met de beleefdheid waarmee vrome lieden hun profeten aanspreken, en zei oprecht dat wederopstanding een wonder is en dat niemand zo’n wonder zal ondergaan wanneer hij geen zuiver mens is.

‘Natuurlijk ben ik zuiver,’ zei Dewi Ayu vrolijk. ‘In eenentwintig jaar heeft niemand mij aangeraakt.’

‘Hoe voelt het om dood te zijn?’ vroeg de kyai.

‘Eigenlijk wel prettig. Dat is de voornaamste reden waarom doden niet terug willen keren.’

‘Maar jij bent herrezen,’ antwoordde Kyai Jahro.

‘Ik ben teruggekomen om dit te verkondigen.’

Dat zou een prachtig onderwerp zijn voor de vrijdagmiddagpreek; de kyai ging met een stralend gezicht naar huis. Hij hoefde zich niet langer te schamen wanneer hij naar Dewi Ayu’s huis ging

– hoewel hij jaren geleden hard geroepen had dat een bezoek aan het huis van een prostituee haram was: zelfs als je alleen de omheining ervan aanraakte zou je branden in de hel –, want zoals de vrouw al zei, ze was niet langer een prostituee, aangezien eenentwintig jaar lang niemand haar had aangeraakt. En geloof maar dat vanaf nu niemand haar meer zou aanraken.

Degene die het meest te lijden had onder de commotie rond de oude vrouw die uit het graf was opgestaan, was ongetwijfeld Schoonheid, die zich in haar kamer moest opsluiten. Het was een geluk dat die bezoeken nooit langer dan enkele minuten duurden, omdat de mensen direct een soort enge terreur van achter de gesloten deur voelden. Het voelde alsof een kwaadaardige windvlaag, zwart en angstaanjagend, hen aanviel, gepaard gaand met een ziekmakende vreemde geur, aanwaaiend vanuit de kieren in de deur, het deurgat en het traliewerk, en met een kou die door merg en been ging. Veel mensen hadden Schoonheid nooit gezien, behalve toen zij nog klein was en de vroedvrouw door het dorp trok op zoek naar een min. Maar de gedachte aan haar was voldoende om hun nekhalen overeind te laten staan en hen te laten beven, zodra hun ogen gericht waren op de kamerdeur en zodra de kwaadaardige geur hun neus bereikte en het geluid van de stilte oorverdovend werd. Dat was het moment dat de mensen uit beleefdheid nietszeggende taal gingen uitslaan, en hun wens om fabelachtige verhalen van Dewi Ayu te horen vergaten, haastig opstonden na met moeite een half glas zwarte thee te hebben gedronken en dan snel toestemming vroegen om naar huis te gaan, zodat ze anderen over hun ervaringen konden vertellen.

‘Hoe nieuwsgierig je ook bent naar Dewi Ayu die uit haar graf is opgestaan,’ vertelden ze tegen iedereen die maar luisteren wilde na hun schrikwekkende bezoek, ‘ik adviseer je het huis niet binnen te gaan.’

‘Hoezo niet?’

‘Je zult door je eigen angst verteerd worden.’

Toen er geen bezoek meer kwam begon Dewi Ayu gevoel te krijgen voor de eigenaardigheden van Schoonheid, nog niet meegerekend haar gewoonte 's avonds op het terras op haar schone prins te wachten, en de toekomst te voorspellen met behulp van de sterren. Midden in de nacht hoorde ze lawaai uit Schoonheids slaapkamer komen, dat haar deed opstaan en in het donker naar de slaapkamerdeur van Schoonheid liet lopen. Vol twijfel bleef ze voor de deur staan, en met stijgende verbazing luisterde ze naar de geluiden die uit de mond van het lelijke meisje kwamen. Ze stond daar nog toen Rosinah verscheen en met een zaklamp het gezicht van haar meesteres bescheen.

'Ik ken deze geluiden maar al te goed,' fluisterde Dewi Ayu tegen Rosinah. 'Uit de bordeelkamers.'

Rosinah knikte instemmend.

'Dit is het geluid van mensen die liggen te vrijen,' zei Dewi Ayu.

Rosinah knikte opnieuw.

'De vraag is, met wie vrijt ze, of wie zou met haar willen vrijen?'

Rosinah schudde haar hoofd. Ze is met niemand aan het vrijen. Of liever gezegd, ze is wel met iemand aan het vrijen, maar je zult er nooit achterkomen met wie, want je kunt hem niet zien. Dewi Ayu was onder de indruk van de onverschilligheid van de stomme vrouw en dacht terug aan de waanzinnige jaren waarin alleen Rosinah begrip had gehad voor haar. Samen zaten ze die nacht in de keuken voor het oude fornuis, zetten water op en wachtten totdat het heet genoeg was voor een kop koffie. Slechts beschenen door de gloed van het vuur dat aan de topjes van het droge brandhout vrat – dat uit de twijgjes van de cacaoplant, de droge stelen van de palmboom en de haren van de kokosnoot bestond – spraken zij met elkaar zoals in vroeger tijden.

'Heb jij het haar geleerd?' vroeg Dewi Ayu.

'Wat?' vroeg Rosinah, met haar mond zonder geluid.

'Masturberen.'

Rosinah schudde haar hoofd. 'Schoonheid is niet aan het mastur-

beren, ze bedrijft de liefde met iemand, maar je weet niet met wie.’

‘Waarom niet?’

‘Omdat ik het niet weet,’ schudde Rosinah haar hoofd.

Ze vertelde over alle wonderbaarlijke gebeurtenissen, hoe Schoonheid toen ze nog klein was kon praten, zonder dat iemand het haar geleerd had. Hoe ze op haar zesde begon te lezen en te schrijven. Rosinah had haar nooit iets hoeven te leren, omdat Schoonheid zelf allerlei dingen begon te doen die Rosinah zelf niet eens beheerste. Ze kon borduren op haar negende jaar, naaien op haar elfde en alles koken wat je maar van haar verlangde.

‘Er is vast wel iemand die het haar heeft geleerd,’ zei Dewi Ayu, in de war gebracht.

‘Maar niemand is in dit huis geweest,’ gebaarde Rosinah.

‘Het kan me niets schelen hoe die persoon is gekomen zonder dat jij en ik dat in de gaten hadden. Maar die persoon is wel degelijk gekomen en heeft haar allerlei dingen geleerd, zelfs het bedrijven van de liefde.’

‘Ja, die persoon komt hierheen en zij bedrijven samen de liefde.’

‘Dit huis is bezeten.’

Rosinah was nooit van mening geweest dat het huis bezeten was, maar Dewi Ayu had zo haar redenen om te geloven dat het wel zo was. Maar dat was weer iets anders, en Dewi Ayu had daarover nooit iets aan Rosinah willen vertellen, in elk geval niet die nacht. Ze stond op en ging naar bed, het kokende water op het vuur en het kopje koffie vergetend.

De dagen daarop probeerde de oude vrouw het lelijke meisje nauwlettend in het oog te houden om de meest voor de hand liggende uitleg te vinden voor al die wonderbaarlijke gebeurtenissen, want ze wilde niet geloven dat alles het werk was geweest van een spook, zelfs al spookte het werkelijk in haar huis.

Op een morgen vonden zij en Rosinah een oude man, zittend voor het brandende fornuis, bibberend van de ochtendkou. Hij had het uiterlijk van een guerrillastrijder, met zijn haren in de war en

aan elkaar verkleefd, en om zijn hoofd een band van een verdord blad van de gele kokosplant. Het beeld van een guerrillastrijder werd versterkt door zijn ingevallen gezicht, alsof hij jarenlang honger had geleden, en door zijn donkere kleren vol moddervlekken en aangekoekt bloed. Aan zijn zij bungelde zelfs een mes, dat vastzat aan zijn leren riem. Hij droeg schoenen als van de Goerka's tijdens de oorlog, te groot voor zijn voeten.

'Wie ben jij?' vroeg Dewi Ayu.

'Noem mij maar Shodancho,' zei de oude man. 'Ik heb het koud, sta me toe even hier voor het fornuis te zitten.'

Rosinah vatte dit nogal verstandelijk op. Het zou kunnen dat hij een echte shodancho was, die in het verleden een legertje *shodan* had geleid, en een eigen *daidan*, bataljon, had in Halimunda; misschien had hij zich tegen de Japanners verzet voordat hij het woud in vluchtte. Misschien had hij daar jarenlang vastgezet en had hij nooit geweten dat Japan en Nederland al lang waren vertrokken en dat wij een Republiek met een eigen vlag en een volkslied hebben. Rosinah bood hem ontbijt aan met een blik vol ontroering en een ietwat overdreven eerbied.

Dewi Ayu daarentegen keek hem een tikkeltje wantrouwend aan terwijl ze zich afvroeg of hij de prins was op wie haar dochter elke avond wachtte, en wie weet had deze man haar geleerd om de liefde te bedrijven. Maar de man leek al voorbij de zeventig jaar te zijn en in dat geval moest hij jaren geleden al impotent zijn geworden; daarmee verwierp Dewi Ayu haar onplezierige gedachten. Ze bood hem zelfs aan om in haar huis te blijven, er was namelijk een kamer over en de man leek elk contact met de werkelijkheid te hebben verloren.

Shodancho, die inderdaad niet meer goed wist hoe het met hem zelf gesteld was, stemde in. Dat was op een dinsdag, drie maanden na de wederopstanding van Dewi Ayu, en op de dag dat zij Schoonheid in bedroevende toestand op de grond in haar kamer aantroffen. Geholpen door Rosinah probeerde Dewi Ayu haar te helpen opstaan en haar op haar bed te leggen. Shodancho verscheen

plots achter hen en zei: 'Kijk eens naar haar buik, ze is al bijna drie maanden zwanger.'

Vol ongeloof keek Dewi Ayu Schoonheid aan, met een blik in haar ogen die niet alleen verwardheid uitdrukte, maar ook ongebreidelde woede om haar onwetendheid, en ze vroeg: 'Hoe ben je zwanger geworden?'

'Op dezelfde manier waarop jij vier keer zwanger bent geworden,' antwoordde Schoonheid, 'je kleren uittrekken en met een man vrijen.'

Er was vast iets merkwaardigs gebeurd, want op een avond werd hij gedwongen met de jonge Dewi Ayu te trouwen. Hij was in diepe slaap toen een auto van het merk Colibri voor zijn huis stopte. Het geluid van de motor, ronkend in het holst van de nacht, was voldoende om hem uit zijn slaap te halen. De oude man, Ma Gedik, was nog niet van de schrik bekomen toen de volgende schok als een tornado over hem raasde: een *jawara* stapte uit de auto, een kapmes bungelend aan zijn zij, en gaf een schop tegen Ma Gediks bastaard die voor de deur sliep, waardoor de hond protesterend blafte, klaar om aan te vallen, maar niets kon uitrichten omdat een andere man, de chauffeur van de Colibri, met een geweer op hem schoot. De hond jankte kort voordat hij zijn laatste adem uitblies, terwijl de *jawara* op nagenoeg hetzelfde moment de Albiziahouten deur van de hut intrapte, waardoor deze het begaf en aan één scharnier bleef hangen.

Het was pikdonker in de hut, meer een woonplaats voor vleermuizen en tjitjaks dan voor mensen. Door het schijnsel van de maan waren de twee kleine vertrekken vanaf de geopende deur vaag te zien: een slaapkamer waar de oude man versuft op het puntje van zijn rustbank zat, en een keuken waar een fornuis stond, vol met as. Her en der hingen spinnenwebben, behalve langs het paadje waarover de oude man van zijn rustbank naar het fornuis en de voordeur liep. Hoestend door de overweldigende stank, erger dan de stank in een paarden- en varkensstal, greep de *jawara* een handjevol droge kokosbladeren uit een stapel bij het fornuis, vouwde die samen tot een fakkel en stak het

uiteinde aan. Terstond lichtte de kamer op, waardoor er bewegende schaduwen van voorwerpen zichtbaar werden. De vleermuizen fladderden naar alle kanten weg. De oude man zat nog op het puntje van zijn rustbank en keek de ongenode gast in starre verwondering aan.

De volgende schok: de jawara toonde hem een krijtbord met een tekst in het nette handschrift van een jong meisje. De oude man kon niet lezen, de jawara evenmin, maar de laatste wist wat erop geschreven stond.

‘Dewi Ayu wil me je trouwen,’ zei hij.

Dat moest een grap zijn. Hij kende zijn plaats. Hij was een oude man die al meer dan een halve eeuw achter zich had en zelfs oude weduwen wier mannen in Deli waren gestorven of naar Boven-Digoel waren verbannen verkozen hun leven te vullen met liefdadigheid ter voorbereiding op hun dood boven een huwelijk met een kartrekker als hij. Het zou mooi zijn als hij een vrouw kon onderhouden, maar hoe hij met haar gemeenschap zou moeten bedrijven wist hij nauwelijks meer, want de laatste keer dat hij een bordeel had bezocht was jaren geleden, evenals de laatste keer dat hij zichzelf had geholpen met zijn handen. Met de eerlijkheid van een dorpeling zei hij tegen de jawara: ‘Ik weet niet zeker of ik haar kan ontmaagden.’

‘Het maakt niet uit of jij of een hondenlul haar gaat ontmaagden, zij wil met jou trouwen,’ zei de jawara bars. ‘Als je niet wilt, dan maakt meneer Stammler van jou voer voor de ajak.’

Dat was voldoende om de oude man te doen beven van angst. Nederlanders hielden er vaak ajak op na om hen te vergezellen bij de zwijnenjacht, en het was geen kletspraat dat zij inheemse mensen, die ze niet mochten, gevechten op leven en dood met die wilde honden lieten voeren. Maar als de boodschap waar was, dan was het geen eenvoudige zaak om Dewi Ayu te trouwen. In elk geval begreep hij niet waarom hij met haar moest trouwen. Wat voor hem zwaar woog, was zijn gelofte om met niemand te trouwen, uit liefde voor een vrouw die op een dag was weggevlogen, de hemel in, en sindsdien verdwenen was, Ma Iyang.

Die vrouw was een verhaal apart, zij was zijn onvoltooide liefde. Ze woonden in hetzelfde vissersdorp, ontmoetten elkaar elke dag, zwommen in dezelfde riviermonding, aten dezelfde vis, maar het enige dat in de weg stond om meteen te trouwen was dat ze nog niet de huwbare leeftijd hadden bereikt. Anders dan andere kinderen van zijn leeftijd nam Ma Gedik overal waar hij heen ging een bamboekoker mee met melk van zijn moeder; dit deed hij vanaf de tijd dat hij kon lopen totdat hij zijn moeder verliet. Op een dag vroeg Ma Iyang hem verbijsterd waarom hij op zijn negentiende nog altijd van die melk dronk, zelfs al was de melk bedorven.

‘Omdat ook mijn vader tot zijn oude dag de melk van mijn moeder dronk.’

Dat begreep Ma Iyang. Achter de pandanusstruiken trok ze haar kleren uit en liet de jongen op haar tepels zuigen, die fraai tot ontluiking kwamen. Er kwam geen melk uit, maar Ma Gedik hield eindelijk op de melk van zijn moeder te drinken, en hij werd tot aan zijn dood verliefd op het meisje. Zo duurde het voort, tot de avond waarop Ma Iyang door een paard-en-wagen werd opgehaald, terwijl ze was opgetuigd als een *sintren*-danseres, zo mooi maar tegelijk zo pijnlijk om te zien. Ma Gedik, die altijd alles te laat hoorde, rende langs de hele kust achter de paard-en-wagen aan en, na hem te hebben ingehaald, holde hij naast de wagen en vroeg het prachtige meisje: ‘Waar ga je naartoe?’

‘Naar het huis van de Nederlander.’

‘Waarom? Jij hoeft geen dienstmeisje van een Nederlander te worden.’

‘Dat klopt,’ zei het meisje. ‘Ik word zijn concubine. Je mag me Nyai Iyang noemen.’

‘M’n reet! Waarom wil je een concubine worden?’

‘Omdat als ik weiger, mijn vader en moeder aan de wilde honden gevoerd zullen worden.’

‘Weet je dan niet dat ik van je hou?’

‘Ik weet het.’

De jongen bleef naast de paard-en-wagen rennen, en allebei, de jongen en het meisje, huilden ze om hun pijnlijke afscheid, gadegeslagen door de koetsier die hen probeerde te kalmeren, maar door zijn dwaasheid draafde hij te ver door toen hij zei: ‘Als jullie van elkaar houden, hoeven jullie elkaar niet te bezitten.’

Deze woorden boden geen troost. In plaats daarvan liet Ma Gedik zich langs de zanderige weg vallen en huilde met luid gebrul om zijn eigen ellende. Het meisje vroeg de koetsier te stoppen en achteruit te rijden, waarna ze voor Ma Gedik ging staan. Gadegeslagen door de oude koetsier, zijn paard, de kwakende kikkers, uilen, muggen en motten, deed het meisje een gelofte.

‘Over zestien jaar zal de Nederlander genoeg van mij krijgen. Als je nog van mij houdt en als je het afdankertje van een Nederlander wilt hebben, wacht dan op de top van de rotsheuvel.’

Daarna hebben ze elkaar nooit meer gezien. Zelfs wie de Nederlander was, die vol smart verlangde naar zijn geliefde die op haar vijftiende in de bloei van haar leven was, wist Ma Gedik niet. Hij zwoer dat hij van haar zou blijven houden, al kwam ze in mootjes terug.

Het verlies van iemand van wie je houdt is nooit eenvoudig. In de eerste dagen van wachten werd hij krankzinniger dan krankzinnigen, idioter dan idioten en triester dan mensen in de rouw. Zijn vrienden – hij was toen al een kartrekker en sjouwer bij de haven geworden – probeerden hem te troosten door hem met een andere vrouw te laten trouwen, maar hij vergooide zijn geld en tijd liever aan gokken en stomdronken van de arak naar huis strompelen. Zijn goede vrienden probeerden hem over te halen naar het bordeel te gaan, in de ijdele hoop dat een vrouwenlichaam zijn verdriet kon lenigen. Er was toen alleen een bordeel aan het einde van de pier, dat eigenlijk bestemd was om de Nederlandse militairen die in de barakken verbleven aan hun gerief te laten komen, maar toen de syfilis uitbrak lieten de meeste militairen zich daar niet meer zien en hielden er liever een eigen bijvrouw op na; daarna kreeg het bordeel havenarbeiders als klanten.

‘Trouwen of naar het bordeel gaan is hetzelfde als ontrouw zijn,’ zei Ma Gedik hardnekkig. Maar de week daarop werd Ma Gedik in dronken toestand en half bij bewustzijn door zijn vrienden meege-sleept naar het bordeel en daar besteedde hij een dagloon aan een slaappleats en een vette vrouw met een vagina zo groot als een mui-zenhol, waarna hij onmiddellijk voor de betovering van prostitutie viel en zichzelf verbeterde: ‘Een hoer neuken is geen verraad, want ze worden met geld en niet met liefde betaald.’

Sindsdien werd hij een vaste klant van het bordeel aan het einde van de pier. Terwijl hij met de vrouwen sliep, fluisterde hij de naam van de vrouw die hem had verlaten. Dat deed hij steevast aan het einde van de week, met een groepje vrienden die hem nog altijd trouw waren gebleven. Soms veroorloofden ze zich een eigen pros- titutee, wanneer er wat meer geld was, maar in tijden dat ze krap bij kas waren, deelden ze met z’n vijven één vrouw. Dit deden ze jaren achtereen, totdat de mannen een voor een in het huwelijksbootje stapten. Ma Gedik had het moeilijk, omdat niet veel van die vrien- den tijd hadden om naar het bordeel te gaan – bovendien hadden zij nu echtgenotes met wie ze in liefde en niet voor geld konden slapen – en in je eentje naar het bordeel gaan is het meest trieste wat er in deze wereld bestaat. Toen hij zich eenzaam begon te voelen, trainde hij zijn handvaardigheid voor die ene zaak, en wanneer hij zich niet meer kon inhouden, glipte hij in zijn eentje midden in de nacht in de richting van het uiterste puntje van de pier en keerde naar huis voordat de vissers van zee terugkwamen.

Na een tijdje veranderde hij in een zonderlinge man, of zelfs in een vijand van de maatschappij, want dikwijls veroorzaakte hij opschudding in de veestallen van zijn burens, waar hij een koe bleek te verkrachten, of zelfs een kip, totdat de darmen van het beest uit- puilden. Soms sloeg hij een herdersjong om zich dan aan zijn schaap te vergrijpen, midden op het grasveld; en eens liet hij een vrouw van middelbare leeftijd, die een mand vol cassavebladeren droeg, hysterisch tot het einde van een sawadijke rennen, uit angst voor

zijn teugelloze hartstocht. Iedereen hield hem op een afstand, omdat hij zijn lijf niet meer waste. Hij lustte geen rijst en andere voedingsmiddelen meer, behalve zijn eigen uitwerpselen en de uitwerpselen van mensen die hij in de bananentuin vond. Zijn vreselijk bezorgde familie en vrienden lieten onmiddellijk een *tabib*, heelmeeester, uit een ver land komen, die erom bekendstond alle ziekten te kunnen genezen. De tabib was een Indiër in een wit gewaad en met een golvende baard, waardoor hij op een heilige apostel leek. Hij inspecteerde Ma Gedik in een geitenhok waarin hij sinds een maand gevangen werd gehouden en waar hij zich alleen met uitwerpselen in leven hield. De tabib sprak de bezorgde mensen kalm toe: ‘Alleen de liefde kan deze krankzinnige genezen.’

Dat bleek een moeilijke opgave, net zo moeilijk als de hereniging van Ma Iyang en Ma Gedik. Uiteindelijk gaven de mensen zich gewonnen en hielden Ma Gedik vast gedurende zijn jaren van wachten.

‘Ze hebben elkaar beloofd zestien jaar te wachten,’ zei zijn moeder geïrriteerd. ‘Hij zal wegrotten voordat die dag aanbreekt.’

Zij was degene die besloten had om Ma Gedik op te sluiten, uit woede, omdat zij vier kippen had moeten slachten die met hun ingewanden uit hun anus bungelend hun doodsstrijd voerden.

Maar hij verrotte niet. Juist het omgekeerde gebeurde: naarmate de dagen van wachten verstreken, zag hij er gezonder uit en kreeg hij een rode blos op zijn wangen. Schoolkinderen die blootsvoets liepen schaarden zich ’s middags voor het geitenhok, voordat ze naar huis gingen om hun vee te hoeden; ze maakten gekheid en Ma Gedik leerde hun hoe ze hun eigen geslachtsdelen konden verwerken door er met speeksel overheen te wrijven. Nadien verboden de schoolmeesters de kinderen dicht bij hem in de buurt te komen. Het was overduidelijk dat die kinderen alles hadden uitgeprobeerd wat zij hadden geleerd, want midden in de nacht kwam een aantal van hen stilletjes naar het geitenhok en fluisterde tegen hem dat ze hadden ontdekt dat er een nog plezierigere manier van plassen was dan gewoon plassen.

‘Het wordt nog leuker als je het probeert met de plassertjes van kleine meisjes.’

Toen op een middag een landbouwer ontdekte dat twee kinderen van negen jaar in de pandanus-struiken lagen te vrijen, timmerden de dorpingen zonder pardon het geitenhok dicht. Ma Gedik zat daarbinnen opgesloten, zonder iemand om mee te praten en ver-stoken van zonlicht.

Die straf kon zijn enthousiasme niet breken. Terwijl hij opgesloten zat in het dichte hok, begon zijn mond schunnige liedjes te kwelen die de kyai een rood gezicht bezorgden en velen 's nachts uit hun slaap hielden. Dit duurde weken en was een soort wraak, die veel mensen deed knarsetanden van ellende. Maar toen de dorpingen eensgezind zijn mond wilden dichtstoppen met *beluruk*, jonge kokosnoot, gebeurde er ineens een wonder. Hij hield op schunnige liedjes te zingen en zong in plaats daarvan fraaie liefdesliedjes die de mensen aan het huilen maakten. De liedjes klonken zo prachtig dat mensen overal in het dorp hun werk stillegden en als aan de grond genageld luisterden, alsof ze elk moment een engel uit de hemel konden zien afdalen. Ze hadden niet direct begrepen wat dit mirakel betekende totdat iemand doorkreeg wat er aan de hand was: het was de laatste dag van zijn lange wachten. Het was de dag waarop hij zijn geliefde op de top van de rotsheuvel zou ontmoeten.

Bijna iedereen die hem kende kwam naar het geitenhok om de planken los te wrikken. Toen het hok, dat inmiddels naar een smerig muizenhol rook, door het invallend licht werd beschenen, vonden ze de man, nog in de boeien, liefdesliedjes zingend. De mensen maakten hem los en brachten hem met veel kabaal naar een sloot om hem, als een pasgeboren baby of als een pas overleden oude man, te baden. Ze besprenkelden zijn lichaam met verschillende geurtjes, van rozenolie tot lavendel, en kleedden hem in mooie warme kleren, waaronder een afgedankt overhemd en een pantalon van een Nederlander, en dosten hem uit alsof ze te maken hadden met het lichaam van een overleden christen die dadelijk de kist in zou gaan. Toen ze

klaar waren, reageerde een van zijn oude vrienden vol bewondering: ‘Wat zie je er goed uit! Ik vind dit nogal zorgelijk, straks wordt mijn vrouw nog verliefd op je.’

‘Natuurlijk,’ zei hij, ‘zelfs schapen en krokodillen vallen op mij.’

Wat de tabib had gezegd was waar: de liefde kon zijn ziekte, zelfs al zijn ziekten, genezen. Niemand hoefde zich nog zorgen te maken en iedereen was zijn slechte gedrag in het verleden vergeten. Jonge meisjes stonden dicht bij hem zonder bang te zijn dat zijn handen onbeschoft naar hen zouden uitschieten; vrome mensen groetten hem vriendelijk zonder zich zorgen hoeven te maken dat ze bestookt zouden worden met onkiese praatjes. Zijn moeder hield een klein feestje voor zijn onverwachte genezing, met *tumpengan* van gele rijst en een hele berg kippen die in normale toestand werden geslacht, zonder dat hun darmen uit hun anus puilden. Ze liet een kyai komen om voor hun geluk te bidden. De kleine vissersgemeenschap in een uithoek van Halimunda die nog in nevelen gehuld was, beleefde een feestelijke morgen die de mensen niet snel zouden vergeten, en nog jaren later hun kinderen en kleinkinderen het verhaal van het liefdespaar zouden vertellen, dat enkele generaties lang herinnerd zou worden als het verhaal van de ware en eeuwige liefde.

Maar het zestien jaar lange wachten eindigde op tragische wijze. Niet lang nadat de zon begon te branden, kwamen mensen in auto’s en op paarden aangesneld achter een vrouw aan, die in de richting van de rotsheuvels was gevlucht en die ongetwijfeld Ma Iyang was. Met een ezel die hij in een stal van een koetsier vond ging Ma Gedik de Nederlanders en zijn geliefde achterna, gevolgd door dorpelingen die achter elkaar meerenden, als een reusachtige slang die de heuvel op kroop. Ze kwamen aan bij een heuvel waar de Nederlanders uiteindelijk stopten en waar Ma Gedik brullend de naam van zijn geliefde riep.

Ma Iyang leek erg klein, zoals ze daar op de top van de rotsheuvel stond. Geen auto of paard, zelfs geen ezel, kon haar bereiken. De woedende Nederlanders dreigden haar in de kooi met wilde honden

te gooien wanneer ze haar te pakken zouden krijgen. Ma Gedik deed een poging de heuvel te beklimmen, maar het kostte hem zo gruwelijk veel moeite, dat de mensen zich afvroegen hoe het de vrouw gelukt was de top te bereiken. Na een laatste, uiterste inspanning, stond Ma Gedik naast zijn geliefde, zijn gevoelens overspoeld door verlangen.

‘Begeer je me nog altijd?’ vroeg Ma Iyang, ‘heel mijn lichaam is afgelikt en besmeurd met het speeksel van de Nederlander, en hij heeft mijn geslacht wel elfhonderdtweënnegentig keren doorboord.’

‘Ik heb het geslacht van achtentwintig vrouwen vierhonderdzesentwintig keren en mijn eigen handen ontelbare keren doorboord, en dan heb ik de geslachtsorganen van beesten nog niet eens meegeteld, dus verschillen we echt zoveel van elkaar?’

Alsof de god van de lust in hen gevaren was, hielden ze elkaar stevig in de armen en kusten elkaar onder de hete tropische zon. En om hun passie die ze zo lang hadden moeten intomen te kunnen botvieren, trokken ze alle kleren uit die aan hun lichaam plakten, gooiden die weg zodat al die kleren de heuvel af waaiden en door het spel van de wind als bloemen van de mahonieboom in het rond dwarrelden. De ontstelde mensen zagen alles gebeuren, ze geloofden hun ogen niet; sommigen gilden, terwijl de Nederlanders een rood hoofd kregen. Toen de twee zonder schaamte op een platte rotssteen de liefde gingen bedrijven en de mensen de heuvel op stormden om ernaar te kijken als naar een filmvertoning in de bioscoop, bedekten een aantal vrome vrouwen hun gezicht met een punt van hun hoofddoek, beleefden de mannen een erectie zonder dat ze elkaar aan durfden te kijken en zeiden de Nederlanders tegen elkaar: ‘Heb ik het je niet gezegd? Het zijn apen, geen mensen.’

De werkelijke tragedie voltrok zich pas na de vrijage, toen Ma Gedik zijn geliefde vroeg mee de rotsheuvel af te dalen en naar huis te gaan om in liefde en hartstocht met elkaar te leven. ‘Dat is onmogelijk,’ zei Ma Iyang. Zodra ze van de heuvel af waren zouden de Nederlanders hen in de kooi met wilde honden gooien.

‘Ik wil liever vliegen.’

‘Dat is onmogelijk,’ zei Ma Gedik, ‘je hebt geen vleugels.’

‘Als je gelooft dat je kunt vliegen, dan kan je vliegen.’

Om dit te bewijzen, nam Ma Iyang, op wier naakte lichaam de zweetdruppels als ronde parels het zonlicht weerkaatsten, een sprong en zweefde de heuvel af. Ze verdween in de dalende mist. De mensen hoorden alleen de hartverscheurende gil van Ma Gedik, die de heuvel af rende op zoek naar zijn geliefde. Iedereen zocht mee, met inbegrip van de Nederlanders en de wilde honden. Ze doorzochten alle hoeken van de vallei, maar levend of dood, Ma Iyang werd nooit meer gevonden, waardoor de mensen gingen geloven dat die vrouw werkelijk was weggevlogen. De Nederlanders geloofden dat, en ook Ma Gedik. Wat achterbleef waren de rotsheuvels en sindsdien ontleenden de mensen de naam van de heuvel aan de naam van de vrouw die naar de hemel was gevlogen: de Ma Iyang-heuvel.

Na die dag vertrok Ma Gedik naar een moerasgebied, waar de Nederlanders het niet uithielden vanwege de malaria tijdens de natte moesson; daar bouwde hij een hutje. Overdag trok hij een kar met koffiebonen, cacao's en soms kopra en cassave naar de haven, 's avonds sloot hij zich op. Behalve een kort gesprek met andere kar-trekkers sprak hij vaker in zichzelf, of misschien wel tegen geesten die hem gezelschap hielden. De mensen begonnen te denken dat zijn krankzinnigheid opnieuw de kop opstak, hoewel hij niet langer koeien en hennen verkrachtte of uitwerpselen at.

Zodra de eerste hut gebouwd was, kwamen er al snel meer mensen op het moerasgebied af en vormden ze met hun pas gebouwde hutten een nieuw wooncomplex. Zolang het gebied werd geteisterd door de levensgevaarlijke malaria schonken de Nederlanders geen aandacht aan eigendomsrecht en belastingen. De enige Nederlander die ooit bij Ma Gedik op bezoek kwam, was een controleur die voor een volkstelling was uitgezonden. In Ma Gediks huis had hij een vreemde ervaring. Hij trof een ouder wordende man aan, omgeven

door een groot rumoer zonder dat er iets te zien was, alsof de man er met een gezin woonde, met een enorm hoeveelheid kinderen.

‘Ik woon hier met mijn vrouw en negentien kinderen,’ zei Ma Gedik.

De man maakte hiervan keurig een notitie en ging door met zijn bezoek aan de bureu. Maar die mensen zwoeren bij hun leven dat de man in de hut alleen woonde. Hij had geen vrouw, laat staan negentien kinderen. Nieuwsgierig geworden, keerde de controleur terug naar de hut. Evenals de eerste keer trof hij een man aan, omringd door een geweldig rumoer zonder dat er iets te zien was, behalve in een donkere kamer waar een vrouw een kind in slaap wiegde, en van enkele kinderen kwamen de stemmen ergens anders vandaan.

‘Ik woon hier met mijn vrouw en negentien kinderen,’ zei Ma Gedik opnieuw.

De controleur kwam nooit meer terug, want een week later trof men hem in zijn kamer aan, dood door malariakoorts. Dit alles vond jaren geleden plaats, en de controleur was de laatste en enige die in Ma Gediks huis was geweest, tot de nacht waarin Ma Gediks bastaard door een schot uit het vuurwapen van de chauffeur van de Colibri werd gedood en de jawara de deur van zijn huis intrapte. Ze waren onverwachts gekomen, maar nog onverwachter was hun bericht, dat Dewi Ayu met hem wilde trouwen. Hij begreep niet waarom zij dat zo graag wilde, en hij had er een naar voor gevoel over. Die vrouw was vast in verwachting en hij moest met haar trouwen om de reputatie van de Nederlandse familie te redden. Nog bevend van angst vroeg hij de jawara: ‘Is ze zwanger?’

‘Wie?’

‘Dewi Ayu.’

‘Als zij met je wil trouwen,’ zei de jawara, ‘dan komt dat waarschijnlijk omdat ze níét zwanger wil worden.’

Dewi Ayu ontving haar aanstaande met blijdschap, hoewel Ma Gedik haar verwelkoming meer als een ramp ervoer. Ze liet hem